

Prosjektet ”Museale forstyrrelser”

Innledning

Faglig utvalg for kulturvern har utarbeidet en strategi for Norsk kulturråds arbeid på fagområdet kulturvern for perioden 2006-09. Av strategidokumentet går det fram at en av hovedsatsingene for kulturvernområdet i perioden er å ”synleggjere kulturarvinstitusjonar som potensiell arena for formidling av kunst og som konkrete ”case” for kunstnarar, herunder ta initiativ til eit tverrfagleg prosjekt der museum blir opna for frie, kunstnarlege tolkingar og refleksjonar”. Dette notatet skisserer et idégrunnlag og et forslag til hvordan et slikt tverrfaglig prosjekt kan gjennomføres.

I et internasjonalt perspektiv er idéen om å invitere kunstnere til å gjøre kulturarvinstitusjoner til arena og gjenstand for kunstneriske tolkingar på ingen måte ny. Kjente institusjoner som British Museum og PittRivers Museum i England inviterer årlig en gjestekunstner til å oppholde seg ved museet, og på fritt grunnlag utvikle et kunstprosjekt som berører museets virksomhet. Det nye Världskulturmuseet i Göteborg lot seg inspirere av denne trenden, og inviterte den amerikanske kunstneren Fred Wilson til å lage en utstilling som tematiserer museets samlinger til åpningen av museet vinteren 2004.

I Norge ser det ut til at kulturarv og kunst tilhører to sektorer eller fagfelt som sjelden møtes eller inngår i samarbeid. Dette til tross for at stadig flere kunstnere i dag jobber med prosjekter av utforskende og reflekterende karakter omkring temaer av relevans for kulturarvinstitusjoner, og med prosjekter hvor de intervensjoner eller jobber interaktivt i forhold til institusjoner og publikum. Kulturarvinstitusjonene, særlig museene, preges på sin side av et økt engasjement for å kartlegge og dokumentere aspekter ved vår samtid, og et ønske om å gå i dialog med og engasjere publikum på nye måter. Prosjektet ”Museale forstyrrelser” er et initiativ som har som overordnet mål å prøve ut, skaffe erfaringer og stimulere til utveksling og samarbeid mellom de to sektorene.

Prosjektets faglige innhold og mål

Hovedtanken med prosjektet er å invitere profesjonelle samtidskunstnere til å besøke eller oppholde seg ved kulturarvinstitusjoner, i første rekke museer, for å utvikle kunstprosjekter som i vid forstand skal utforske, reflektere rundt og berøre aspekter knyttet til disse institusjonene. Målet er å produsere en serie på 8-10 slike kunstprosjekter over en treårsperiode, d.v.s. mange nok til at prosjektet kan gi en reell erfaring om møter mellom kunst og kulturarv. Gitt prosjektets utprøvende karakter, vil det først bli gjennomført en forprosjektfase med fire pilotprosjekter ved norske museer. Erfaringene fra forprosjektet vil avgjøre om Kulturrådet skal gå videre med en hovedprosjektfase og eventuelt hvordan denne skal organiseres og gjennomføres.

For de fleste samtidskunstnere er kulturarvinstitusjoner en fremmed kontekst å forholde seg til og utforske tematisk. I ”Museale forstyrrelser” er tanken at nettopp kunstnerens fremmede blikk, kombinert med den erfaring og kunnskap mange kunstnere har med å jobbe på en utforskende og reflekterende måte rundt et tema, kan brukes til å synliggjøre aspekter ved museer og museal virksomhet på nye og kanskje overraskende måter. Samlet vil serien med kunstprosjekter kunne utgjøre et interessant bidrag til museologisk refleksjon rundt grunnleggende spørsmål om museers befatning med historie og kulturarv, deres roller som samfunnsinstitusjoner og deres forhold til kunnskap.

Prosjektet som helhet kan oppsummeres i følgende tre hovedmål:

- initiere en serie kunstprosjekter ved kulturarvinstitusjoner som tematisk berører disse institusjonenes virksomhet
- skape nye kunstverk eller hendelser som inviterer til refleksjon omkring historie, kulturarv og kulturarvinstitusjoner
- bidra til å gjøre kulturarvinstitusjonene til engasjerende møteplasser ved å la publikum møte samtidskunsten på disse institusjonene

Hvilke spesifikke temaer en kunstner vil jobbe med i forhold til en gitt institusjon, står det fritt til den enkelte kunstner som deltar i prosjektet å foreslå innenfor rammen av disse hovedmålene. Det kan eksempelvis være temaer knyttet til innsamling og klassifisering av gjenstander, hvilke gjenstander som blir ”kulturarv”, de mange historiene som knytter seg til gjenstandene og hvordan ulike utstillingsformer representerer forskjellige budskap og fortellinger. Det kan også handle om hvordan museumssamlinger representerer utsnitt av en virkelighet som sier noe om maktforhold i samfunnet; hvem de privilegerte er, hvem som får sin kulturarv dokumentert, hvilke grupper som symboliserer nasjonen, regional eller lokal egenart o.s.v.

Det er opp til kunstneren selv å velge mediet som det er relevant å ta i bruk, for eksempel foto, skulptur, maleri, film, video, tekst, installasjon, performance, scenisk forestilling og artists book. Hvert enkelt delprosjekt skal resultere i produksjon av et kunstverk eller en kunsthendelse som for en avtalt periode stilles ut/vises for publikum på de respektive kulturarvinstitusjonene. ”Museale forstyrrelser” blir slik også et bidrag til å gjøre disse institusjonene og deres publikum bedre kjent med samtidskunsten og de mange måter kunstnere i dag jobber på.

Utfordringer i møtet mellom kulturarv og kunst

Tittelen ”Museale forstyrrelser” er inspirert av kunstprosjektet ”Kunstneriske Forstyrrelser” – et kunstprosjekt initiert og drevet av Nordland fylkeskommune i perioden 2003-2006¹. Prosjektet omfatter en serie med steds spesifikke kunstprosjekter der kunstnere går i dialog med og involverer publikum på utvalgte steder i Nordland i prosessene rundt produksjonen og formidlingen av et kunstverk. Prosjektet har som mål å få lokalt publikum til å reflektere rundt disse stedene eller se stedene på en ny måte.

Å få til et fruktbart møte mellom kunstner og lokalt publikum i det enkelte prosjekt har imidlertid ikke vært enkelt. Det er snakk om møter mellom parter som stiller med forskjellige

---

¹ Prosjektet er en oppfølger til det tidligere Skulpturlandskap Nordland. For mer informasjon se www.kunstinordland.no.

forutsetninger, kunnskaper og forventninger om henholdsvis kunst og livet i nordnorsk utkant. Dette gjør møtet uforutsigbart. Skal det lykkes, må begge parter ta høyde for disse forskjellene, ta risikoen med å begi seg ut i ukjent terreng og høre på den andre. Publikum må ta utfordringen med å la en fremmed kunstner skape et prosjekt i det offentlige rom på stedet der de bor og med et blikk de kanskje ikke kjenner seg igjen i. Kunstneren må finne metoder for å involvere lokalt publikum på en jevnbyrdig måte i et kunstprosjekt.

I ”Museale forstyrrelser” inviteres kunstnere til å inngå i samarbeid med en kulturarvinstitusjon. Også i dette prosjektet dreier det seg om et møte mellom to parter med forskjellige kunnskaper og forutsetninger. Skal prosjektet lykkes, må begge parter ta høyde for og verdsette denne forskjellen. I den sammenheng er det viktig å understreke at det ikke er snakk om å sette spørsmålsteget ved fagkompetansen som finnes ved kulturarvinstitusjonene. Målet er å tilføre denne kompetansen noe nytt og annerledes ved å åpne for kunstnerens alternative blikk og metoder.

Prosjektet forutsetter derfor at kulturarvinstitusjonene som deltar ønsker å ta risikoen med å være vertskap for et annerledes blikk og et prosjekt der utkommet ikke er gitt på forhånd. I dette ligger også at institusjonene ikke selv velger kunstner og at kunstneren heller ikke velger institusjon. I forprosjektfasen vil dette valget bli foretatt av en styringsgruppe i dialog med deltakende museer og kunstnere. I valg av kunstnere vil det bli lagt vekt på tidligere erfaring fra kunstprosjekter som tematisk og/eller metodisk er av relevans for kulturarvkonteksten.

Forslag til gjennomføring - forprosjektfasen

”Museale forstyrrelser” innledes våren 2007 med en forprosjektfase over ett år. Forprosjektet er tenkt fulgt opp av en toårig hovedprosjektfase med oppstart høsten 2008. Målet for forprosjektfasen er å prøve ut fire pilotprosjekter/delprosjekter ved like mange museer. Erfaringene fra forprosjektet vil avgjøre om Kulturrådet skal gå videre med en hovedprosjektfase, og hvordan denne eventuelt skal organiseres og gjennomføres. Viktige faktorer her er blant annet hvordan pilotprosjektene blir møtt av institusjonene, kunstnerne og publikum, samt de utfordringer som måtte dukke opp i møtet mellom museum og kunstner i det enkelte delprosjekt.

Det vil bli opprettet en egen styringsgruppe for ”Museale forstyrrelser” bestående av fire representanter; én fra Faglig utvalg for kulturvern, én fra Faglig utvalg for billedkunst og to eksterne representanter med henholdsvis kunstnerisk/kunstfaglig kompetanse og museumsfaglig kompetanse. I forkant av forprosjektfasen, i løpet av høsten/vinteren 2006, legges det opp til at styringsgruppen selv kontakter et utvalg museer og kunstnere med forespørsel om de er interessert i å delta. Det er ønskelig å velge museer av ulik karakter og med god geografisk spredning. I valg av kunstnere bør det legges vekt på tidligere erfaring fra kunstprosjekter som tematisk og/eller metodisk er av relevans for kulturarvkonteksten.

Institusjonene som blir valgt ut til deltakelse i ”Museale forstyrrelser” får ansvaret for gjennomføring og oppfølging av eget delprosjekt. I dette ligger ansvaret for å utforme en prosjektbeskrivelse/søknad i dialog med kunstneren, arbeidet med å ta imot kunstneren og presentere institusjonen og de temaer og problemstillinger den jobber med. Vertsinstitusjonen skal også tilrettelegge for visning/formidling av kunstprosjektet og utarbeide en avsluttende rapport om prosjektet. Kunstneren må på sin side besøke vertsinstitusjonen, utvikle og formulere et kunstprosjekt i dialog med denne, og produsere et sluttprodukt i form av et

kunstverk eller en kunsthendelse som vises/stilles ut på museet. Kunstnerens formulering av kunstprosjektet skal inngå som del av museets prosjektbeskrivelse.

I sluttfasen av forprosjektåret er det ønskelig at erfaringene fra pilotprosjektene legges fram og drøftes for interesserte museer/kulturarvinstitusjoner og kunstnere i form av et seminar i regi av Kulturrådet. Dette vil kunne bidra til å gjøre prosjektet kjent og vekke interesse blant både kulturarvinstitusjoner og kunstnere for deltakelse i et hovedprosjekt.

Budsjett og finansiering - forprosjektfasen

Til forprosjektfasen foreslås det en pott/budsjettramme på totalt kr 650 000, derav kr 150 000 til hvert av de fire delprosjektene og kr 50 000 til kostnader knyttet til styringsgruppen (reiser, honorar m.m.) Kostnadene til de enkelte delprosjektene omfatter i hovedsak utgifter til produksjon av kunstverk, honorar til kunstner, utgifter til reise og opphold for kunstner, samt utgifter knyttet til visning/formidling på museet.

Kostnadene til forprosjektet er i sin helhet tenkt dekket inn over avsetningen til kulturvern.

Mariann Komissar
Stig Johan Kalvatn

Oslo, 28.08.2006